

Växtnamn på Bjursmål

efter Rällsjö Britta Larsson, Bjursås

Åter ett spännande urval äldre lokalnamn på träd, blommor och trädgårdsväxter, dock varken gräs eller halvgräs. Vi ser tydligt hur växterna här i gränslandet mot Österdalarna alltmer övergår från att vara "gras" till att bli "tuppor". Fast någon kommer säkert protestera och säga att gras, det är ju det gröna och tuppan, det är ju själva blomman. Vare tillsvidare med detta som det vill.

Rällsjö Britta (f.1901) sammanställde denna kommenterade förteckning 1984, liksom tillägget om några minnesvärda träd i Bjurs. Denna text äger värde inte minst som exempel på det förtroliga förhållande man har haft till byns lövträd. Sommartid vistas Britta fortfarande på sin fina fädernegård i Rällsjöbo.

Tôskbla'n (Tôsk = grodor som hoppar) = hästhov. Namnet betyder att hästhovsörten växer där det finns grodor och är fuktig mark.

Blåtuppa = blåsippa.

Vittuppa = vitsippa.

Svatuppa = kabbleka. Sva är våtmark och slätterkärr.

Svålutuppur (har svalans färger) = styvmorsviol.

Hesttuppa = majviva.

Smörtuppa = smörblomma.

Messemärstuppur = midsommarblomster.

Seltjestuppur (silkesblommor) = rödblåra.

Brutuppur (brudblommor) eller fårkummer = humleblomster.

Rynkblan = daggkåpa.

Djävulens avbitrot = ängsvädd.

Bockbla'n = liljekonvalje.

Fingerbôrrur (fingerborgar) = lilla blåklockan.

Spikrot = knölklocka.

Byttgräs = älggräs. Kallas byttgräs för det växer tidigt på våren. Då plockade man dem och blandade med hackad halm åt korna i "brässlbyttor".

Mjolkgräs = mjölke. Kallas mjolkgräs därför att det växer tidigt liksom älggräs och plockades och blandades till "brässl". Korna ökade väl mjölken då de fingo grönt.

Getpôrs = skvattram.

Gron = ljung.

Bäckhumla = pors.

Tjörbunker (tjörbunke) = brudborste.

Rombotistel = åkertistel. Av namnet kan man höra att den kommit hit med utsäde från "Rombolandet" (socknarna utanför Falun).

Tjältuppur = ängsull.

Guds hand = jungfru Marie nycklar. Den vita rotdelen är Guds hand, den mörka är djävulens hand.

Kvick- och lamrot = nattviol. Ena rotdelen är hård (kvick), den andra mjuk (lam).

Klocktuppur (i Rättvik gråhättor) = akleja.

Rättvikshättor = odlad riddarsporre.

Duva dra vagn = stormhatt.

Aksissur = pingstliljor, narcisser.

Knôlstölper = kroll-liljor.

Blankolilja = brandgul lilja.

Trollhägg, bråkbuskar, gulbarksträd, brake = brakved. Kallas gulbarksträd för barken är gul på insidan. Användes till färgning.

Fredagsbjörk = dvärgbjörk. (Den växer bara på fredagarna, därför så liten.)

Trillbär = häggmispel.

Ålder = gråal.

Myrålder = klibbal.

Åslbärsträd = oxel.

Len = lönn.

Sälk = sälg.

Grän = gran.

Hundbär = odon.

Lingbär = lingon.

Tågur = stenbär.

Fållbär = hallon. Växer på fall (där man fällt skog).

Jolbär = hjortron.

Om några träd i Bjursås

Vid sin Dalaresa genom Bjursås 1734 bodde Linné i prästgården. Då planterade han där en lind. Linden blåste omkull vid stormen i september 1937. Det blåste så karlarna fick gå från åker till åker och spika fast ”stöjen” vid kraken, så hässjorna inte skulle blåsa omkull.

I den stormen blåste också ”Mickelslönnen” omkull. Den stod vid Mickel Erik Janssons (Skräddar Jans Erikes) gård i Limbo, som gått i arv i trehundra år. Lönnen var så grov att tre man fick sträcka armarna för att nå omkring den. Sommartid gick kyrkvägen genom gården, så folk hade tillfälle att mäta lönnens omkrets. Rällsjö Erik Jansson från Rällsjöbo tog ett slevämne av en kvist, då lönnen låg fallen och gjorde en slev med långt skaft.

Lönnen i Mickels var av en art med stora löv. Fröplantorna efter den kallas Mickelslönn. Lönnplantor med mindre löv kallas Larsjönsbolönn. Det är plantor från lönnen på Måg Mats Anderssons gård i Larsjönsbo.